

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПШОО	Наименование
Професионално направление	345	“АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ”
Професия	345120	“ИКОНОМИСТ”
Специалност	3451204	“ИКОНОМИКА И МЕНИДЖМЪНТ”

Утвърдена със Заповед № РД 09 – 30/10.01.2014 г.

София, 2014 година

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията **345120 “Икономист”**, специалност **3451204 “Икономика и мениджмънт”** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаемите, изискващи се за придобиване на трета степен по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение в съответствие с Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация съгласно **Наредба № 32 от 09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Икономист”** (Обн. ДВ, бр. 15 от 21.02.2012 г., в сила от 21.02.2012 г. ,издадена от министъра на образованието, младежта и науката).

Държавните изпити по теория и практика на професията и специалността се провеждат в съответствие с изискванията на Закона за професионалното образование и обучение и Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата за оценяване.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

1. За държавния изпит по теория на професията и специалността:

- а.** Изпитните теми с план-тезиса на учебното съдържание.
- б.** Критерии за оценяване.

2. За държавния изпит по практика на професията и специалността:

- а.** Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
- б.** Критерии за оценяване.

3. Система за оценяване.

4. Препоръчителна литература.

5. Приложения:

- а.** Примерен изпитен билет за държавния изпит по теория на професията и специалността.
- б.** Примерно индивидуално практическо задание.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Изпитни теми с план-тезис на учебното съдържание.

Изпитна тема № 1: ПАЗАР. ОСНОВНИ КАТЕГОРИИ НА ПАЗАРА. ПАЗАРНИ СУБЕКТИ

План-тезис: Същност и класификации на пазара. Стока, пари, цена, търсене, предлагане, пазарно равновесие. Кръговрат на икономическата дейност.

Приложна задача: Да предположим, че дневното търсене и предлагане на ябълки на близкия пазар се характеризира със следните данни:

Цена (лв.)	Търсено количество (кг)	Предлагано количество (кг)	Величина на излишъка (+) или дефицита (-)
0,80	100	400	
0,70	130	350	
0,60	190	280	
0,50	230	230	
0,40	400	100	

1. Попълнете в таблицата величината на излишъка или дефицита.
2. При каква цена предлаганите и купуваните количества ябълки ще са равни?.....
3. Какво е равновесното количество?.....
4. При всяка по-висока цена ще се наблюдава(излишък, дефицит).
5. При всяка по-ниска цена ще се наблюдава(излишък, дефицит).
6. Представете на графика търсенето и предлагането на ябълки, като ползвате данните от таблицата.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава и изяснява същността на пазара и видовете пазари.	10
2. Познава същността на основните категории на пазара.	10
3. Анализира факторите, оказващи влияние върху търсенето и предлагането.	10

4. Познава пазарните субекти, връзките и зависимостите между тях.	10
5. Дефинира пазарното равновесие и онаглеждава графично.	10
6. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 2: ПРЕДПРИЯТИЕ

План-тезис: Същност, видове, функции на предприятието. Мотиви при вземане на решение за създаване на предприятие; избор на правна форма, големина и място.

Приложна задача: Посочете вида на изброените предприятия по зададените признаци и най-подходящата правна форма за тях.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава същността, видовете и функциите на предприятието.	10
2. Познава мотивите за създаване на предприятие.	10
3. Познава критериите за избор на предмет на дейност и правна форма на предприятието.	10
4. Познава критериите за определяне на местоположението и големината на предприятието.	10
5. Умее да прилага основните правила и стъпки за създаване и придобиване на предприятие.	10
6. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 3: ПЕРСОНАЛ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО И РАБОТНА ЗАПЛАТА

План-тезис: Състав, структура и численост на персонала на предприятието. Производителност на труда – измерители и значение. Фактори, влияещи върху производителността на труда. Работна заплата – системи на заплащане. Фактори, влияещи върху работната заплата. Индивидуално договаряне на работната заплата – трудов договор.

Приложна задача: Определете равнищата и динамиката на производителността на труда при зададени параметри.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава и изяснява същността на труда и работната заплата.	10
2. Анализира състава и структурата на персонала на предприятието.	10
3. Познава същността и видовете работна заплата.	10
4. Умее да анализира факторите, определящи работната заплата и повишаването на производителността на труда.	20
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 4: ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

План-тезис: Себестойност и цена. Печалба на предприятието. Производителност, ефективност и рентабилност.

Приложна задача: Предприятие X произвежда три продукта – А, Б и В. Да се определят равнището на рентабилност на разходите по отделните продукти и сумата на печалбата от цялата реализирана продукция при зададени параметри.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава основните икономически показатели за оценка на финансовото състояние на предприятието.	10
2. Познава и анализира факторите, влияещи върху икономическите показатели.	10
3. Разкрива връзките и зависимостите между икономическите показатели.	10
4. Прави оценка на финансовото състояние и формулира изводи за дейността на предприятието.	20
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 5: МАРКЕТИНГ. ЦЕЛЕВИ ПАЗАР

План-тезис: Същност и значение на маркетинга. Маркетингови концепции. Маркетингова обкръжаваща среда. Сегментиране и избор на целеви пазар. Позициониране.

Приложна задача: Какви критерии за сегментиране биха били особено важни и как могат да се позиционират стоките «А», «Б» и «В».

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава същността на маркетинга и разграничава основните маркетингови концепции.	20
2. Познава факторите на обкръжаващата среда и влиянието им върху предприятието.	10
3. Умее да подбира критериите за сегментиране на пазара и да дава характеристика на целевия пазар.	10
4. Познава подходите за позициониране на стоката на пазара.	10
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 6: МАРКЕТИНГОВО ПРОУЧВАНЕ НА ПАЗАРА

План-тезис: Маркетингова информационна система. Същност, видове, роля и техники на маркетинговото проучване. Методи за набиране на информация.

Приложна задача: Да се разработи анкетна карта за набиране на информация по предварително формулиран проблем.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава същността на маркетинговата информационна система.	10
2. Познава същността, видовете и алгоритъма на маркетинговите проучвания и методите за набиране на информация.	10
3. Анализира ролята на маркетинговото проучване за дейността на предприятието.	10
4. Умее да интерпретира теорията на маркетинговите проучвания във връзка с възможностите за практическа реализация.	20
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 7: МАРКЕТИНГ–МИКС

План-тезис: Елементи на маркетинг-микса. Стокова политика – елементи, жизнен цикъл на продукта, продуктова политика, иновации. Ценова политика – предпоставки при разработване на ценови стратегии, избор на ценова стратегия. Пласментна политика – същност и задачи, канали на разпределение, фактори за избор на канал за дистрибуция. Комуникационна политика.

Приложна задача: Да се разработи маркетинг-микс за конкретна стока.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава елементите на маркетинг-микса.	10
2. Познава основните продуктови, пласментни, ценови и комуникационни стратегии.	10
3. Анализира факторите, които оказват влияние за избора на стратегия.	10
4. Умее да прилага маркетинговия инструментариум.	20
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 8: ФИНАНСИРАНЕ ДЕЙНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

План-тезис: Същност на финансите и финансирането на предприятието. Източници на финансиране – собствени и привлечени. Краткосрочно и дългосрочно финансиране. Нетрадиционни методи на финансиране (лизинг, факторинг и форфетинг). Други кредитни операции, при които се използват средствата на кредитните институции. Рискове.

Приложна задача: Фирма X получава кредит от банка У. Кредитът е със срок на погасяване 5 години. Съгласно договора между страните, погасяването ще става с равни погасителни квоти от главницата при годишна лихва 10%. Съставете погасителен план.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Разбира и обяснява същността и видовете финансиране.	10
2. Познава източниците на финансиране.	10
3. Познава и анализира нетрадиционните методи на финансиране.	10
4. Характеризира финансовото планиране и прави изводи за необходимостта от него.	20
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 9: ФИНАНСИ И КРЕДИТНИ ИНСТИТУЦИИ

План-тезис: Държавата като първопричина за финансите. Основни теории за финансово-икономическата политика на държавата. Същност и функция на Централна банка. Паричната политика и нейните инструменти. Търговски банки – основна дейност и операции. Парична политика на търговските банки.

Приложна задача: Посочете защо частните блага се придобиват от потребителите по еднаква цена, но в различни количества, а обществените - по различна цена, но в еднакво количество.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на категорията финанси и предпоставките за възникването им.	10
2. Описва функциите на финансите. Познава финансите като инструмент за държавна намеса.	10
3. Обяснява икономическите функции и необходимостта от намесата на държавата в стопанството.	10
4. Познава същността и функциите на БНБ и търговските банки.	20
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 10: ДАНЪЧНА СИСТЕМА

План-тезис: Данъчна система и данъчна политика. Същност и видове данъци. Елементи на данъка. Взаимоотношения на предприятието с местните бюджети.

Приложна задача: Попълване на данъчна декларация за облагане на доходите на физическите лица по предварително зададени условия.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и обхвата на данъчната система и данъчната политика.	10
2. Познава и обяснява видовете данъци.	10
3. Познава елементите на данъка и обяснява начините за облагане с данък.	10
4. Обяснява взаимоотношения на предприятието с местните бюджети.	20
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 11: СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

План-тезис: Същност и значение на социалното осигуряване. Социално осигуряване и социално подпомагане. Видове социално осигуряване. Осигурители и осигурени лица. Видове пенсии.

Приложна задача: Лицето X е придобило трудовия си стаж, работейки при различни условия на труд. Да се изчисли трудов стаж за пенсиониране по зададени данни.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и значението на социалното осигуряване и социалното подпомагане.	10
2. Обяснява осигурителните рискове и видовете социално осигуряване.	20
3. Различава задълженията на осигурителите и осигурените лица.	10
4. Посочва и обяснява видовете пенсии.	10
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 12: ЗАСТРАХОВАНЕ

План-тезис: Същност на застраховането. Риск и рисковата политика. Видове застраховане. Застрахователен договор - определение, клаузи, права и задължения на страните по договора.

Приложна задача: Да се изчислят застрахователна премия и обща сума за плащане при застраховка на имущество на юридическо лице по зададени стойности на имуществото и тарифни числа.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Обяснява същността на застраховането и рисковата политика.	10
2. Дефинира и анализира видовете застраховане.	20
3. Познава и обяснява механизма на сключване на застрахователен договор.	10
4. Диференцира правата и задълженията на страните по договора.	10
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 13: УПРАВЛЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

План-тезис: Същност и функции на управлението. Стил на управление. Планиране и организиране. Същност на управленското решение. Изисквания и етапи в процеса на вземане на решение. Видове решения. Методи за вземане на решение. Контрол.

Приложна задача: Да се изготви текущ план под формата на линейна диаграма за конкретно задание по определени параметри за предприятие X.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира правилно понятието управление и познава функциите му	10
2. Обяснява стиловете на управление.	10
3. Характеризира процесите планиране и организиране.	10
4. Разбира същността на управленското решение, анализира видовете решения и познава методите на вземане на решение.	10
5. Разбира и обяснява необходимостта от контрол и контролинг.	10
6. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 14: ТЪРГОВСКО ПРЕДПРИЯТИЕ

План-тезис: Същност и предпоставки за възникване на търговията. Функции и форми на търговията. Предприятия за търговия на едро и дребно – основни производствени фактори. Форми на обслужване. Икономически показатели, характеризиращи дейността на търговското предприятие. Тенденции в търговията.

Приложна задача: Да се изчисли производителността на труда в търговско предприятие “Х” по конкретни данни.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Описва същността и предпоставките за възникване на търговията.	10
2. Анализира функциите и формите на търговията.	10
3. Дефинира правилно предприятията за търговия на едро и дребно.	10
4. Обяснява формите на обслужване.	10
5. Познава икономическите показатели.	10
6. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 15: ИНДУСТРИАЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ

План-тезис: Индустирално предприятие – същност и видове. Промислена продукция. Производствена програма. Видове и типове производства.

Приложна задача: Пресмятане показателите, характеризиращи дейността на индустриалното предприятие Х.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на индустриалното предприятие и неговите видове.	10
2. Разбира същността, състава и измерването на промишлената продукция.	20
3. Познава същността на производствената програма и нейните показатели.	10
4. Дефинира видовете и типовете производства.	10
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 16: ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ЕЛЕМЕНТИ В ПРЕДПРИЯТИЕТО

План-тезис: Характеристика и видове разходи в предприятието. Характеристика на разходите по икономически елементи. Разграничаване на разходите за текущ и за бъдещи периоди. Приключване на разходите по икономически елементи. Отчитане на разходите по икономически елементи – документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания.

Приложна задача: Счетоводен казус, който се решава със седем прости счетоводни записвания и изисква откриване, завеждане и приключване на една счетоводна сметка върху отчитане на приходите от дейността в предприятието.

В предприятие “Х”, регистрирано по ЗДДС, някои от стопанските операции са:

1. Получена е фактура за телефонни разходи 200 лв. и ДДС. Задължението към телефонната компания е погасено по банков път от разплащателната сметка на следващия ден. Разпределението на разходите е, както следва: за основна дейност - 50 лв. и за администрация и управление -150 лв. Разходите са отнесени по направление.

2. Вложени са материали в основното производство съгласно искания за 10 000 лв. Разходът е отнесен по направление.

Да се открие, заведе и приключи сметка „Разходи за основна дейност”, която има начално салдо 15 000 лв.

Дидактически материали: сметкоплан и калкулатор.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава и характеризира разходите в предприятието.	15
2. Познава и характеризира разходите по икономически елементи и разходите за бъдещи периоди в предприятието.	10
3. Познава документите и счетоводните сметки, които са основание и метод за счетоводни записвания.	10
4. Използва вярно и точно счетоводните сметки за осчетоводяване на стопанските операции, свързани с отчитане на разходите по икономически елементи; приключване на разходите.	15
5. Решава вярно приложната задача: - прости счетоводни записвания 7 x 1 т. - счетоводна сметка 1 x 3 т.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 17: ОТЧИТАНЕ НА ПРИХОДИТЕ ОТ ДЕЙНОСТТА В ПРЕДПРИЯТИЕТО

План-тезис: Характеристика и класификация на приходите в предприятието. Характеристика на приходите от дейността. Разграничаване на приходите за текущ и за бъдещи периоди. Приключване на приходите от дейността. Отчитане на приходите от дейността в предприятието – документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания.

Приложна задача: Счетоводен казус, който се решава със седем прости счетоводни записвания и изисква откриване, завеждане и приключване на една счетоводна сметка върху отчитане на приходите от дейността в предприятието.

В предприятие “Х”, регистрирано по ЗДДС, някои от стопанските операции са:

Издадена е фактура за продажба на продукция за 6000 лв. и ДДС. Отчетната стойност на продукцията е 5000 лв. Полагаемите се разходи за реализация са 150 лв. и за администрация и управление - 100 лв. Клиентът е платил дължимата сума по разплащателната сметка на следващия ден. Отчетен е финансовият резултат от сделката.

Да се открие, заведе и приключи сметка „Приходи от продажби на продукция”.

Дидактически материали: сметкоплан и калкулатор.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава, класифицира и характеризира признаването на приходите на предприятието.	15
2. Познава и характеризира приходите от дейността на предприятието. Разграничава приходите за текущ и бъдещи периоди.	10
3. Познава документите и счетоводните сметки, които са основание и метод за счетоводни записвания.	10
4. Използва вярно и точно счетоводните сметки за осчетоводяване на стопанските операции, свързани с отчитане на приходите от дейността в предприятието.	15
5. Решава вярно приложната задача: - Прости счетоводни записвания 7 x 1 т. - счетоводни сметки 1 x 3 т.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема № 18: ОСНОВНИ МЕТОДИ НА ФИНАНСОВО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ АНАЛИЗ И КОНТРОЛ

План-тезис: Сравнителен анализ. Структурен анализ. Метод на сравнението – балансов, метод на верижните замествания и графичен метод.

Приложна задача: Чрез метода на верижните замествания да се изследва влиянието на отделните фактори при зададени параметри.

Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1. Познава методите на финансово-икономически анализ и контрол.	10
2. Познава основните показатели за финансово-икономически анализ и контрол.	10
3. Оценява значението на сравнителния и структурния анализ.	10
4. Използва адекватно метода на сравнението за анализ и контрол на стопанската дейност.	20
5. Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки	60

2. Критерии за оценяване.

Комисията по оценяване на изпита по теория на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира определеният брой присъдени точки.

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.

Чрез държавния изпит по практика на професията и специалността се проверяват и оценяват професионалните и предприемаческите умения и компетентности на обучаваните, отговарящи на трета степен на професионална квалификация.

Изпитът по практика се състои в разработване и защита на бизнес проект от екип, в който са включени до трима ученици/обучаеми, или като индивидуална разработка.

Темите на бизнес проекта се избират и формулират от обучаемите съвместно с ръководителите на проектите, които са членове на комисията по практиката на професията и специалността в училището/обучаващата институция.

Индивидуалните практически задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността в училището/обучаващата институция.

Бизнес проектът се предава на комисията, утвърдена със Заповед на директора на училището или обучителната организация.

Защитата на бизнес проекта се провежда съгласно график, утвърден от директора.

Бизнес проектът включва разделите:

1. Увод.
2. Маркетингова част - анализи, маркетингово проучване, сегментиране, позициониране, маркетингова стратегия.
3. Организация на дейността - избор на място и правна форма, организация на дейност и структура.
4. Финансова част - финансиране, разходи, приходи, печалба, рентабилност, възвръщаемост.
5. Изводи и тенденции за развитие.
6. Заключение.
7. Приложения, използвана литература, декларация за авторство.

Бизнес проектът следва да бъде предаден на комисията, назначена от директора 30 дни преди самата защита.

2. Критерии за оценяване.

За всяко индивидуално практическо задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика по професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, разработва показатели по критериите, определени в таблицата.

№ по ред	КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	Макси мален брой точки
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда	<i>1.1. Правилно избира и използва по безопасен начин необходимите технически средства;</i> <i>1.2. Правилно организира работното си място с оглед осигуряване на ергономичност;</i> <i>1.3. Разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа, и спазва предписанията за своевременна реакция при работа с технически</i>	<i>да/не</i>

		<p><i>средства;</i></p> <p><i>1.4. Описва дейностите по поддръжка на работното място.</i></p>	
2.	Представяне на бизнес проекта на хартиен носител	<p><i>2.1. Спазени са изискванията за челна страница, съдържание, увод, изложение, приложение и заключение;</i></p> <p><i>2.2. Добър външен вид.</i></p>	5
3.	Наличие на маркетингова част	<p><i>3.1. Анализира макро- и микрообкръжаваща среда;</i></p> <p><i>3.2. Прилага SWOT- анализ;</i></p> <p><i>3.3. Умее да прилага маркетинговия инструментариум;</i></p> <p><i>3.4. Разработва оптимална пласментна политика;</i></p> <p><i>3.5. Разработва ефективна рекламна кампания;</i></p> <p><i>3.6. Прилага сегментиране и позициониране на продукта.</i></p>	20
4.	Представяне на организацията на дейността	<p><i>4.1. Изгражда адекватна управленска структура;</i></p> <p><i>4.2. Оптимизира организацията на дейността;</i></p> <p><i>4.3. Обосновава характеристиките на имуществото, работното време и персонала.</i></p>	10
5.	Разработена финансова част	<p><i>5.1. Прилага основните икономически показатели;</i></p> <p><i>5.2. Умее да прогнозира приходи;</i></p> <p><i>5.3. Умее да калкулира себестойност;</i></p> <p><i>5.4. Анализира финансовото състояние на предприятието;</i></p> <p><i>5.5. Прави изводи за дейността и проектира тенденции за развитие.</i></p>	15
6.	Умение за презентирание	<p><i>6.1. Говори разбираемо, ясно и не много бързо;</i></p>	5

		6.2. Положение на тялото; 6.3. Движение на ръцете; 6.4. Изражение на лицето; 6.5. Контакт с поглед; 6.6. Дрес-код и др.	
7.	Онагледяване на бизнес проекта	7.1. Използва технически средства - РС, мултимедия и др; 7.2. Използва нагледни материали - табла, макети, фотоси, албуми и др.	5
		Общ брой точки	60

Посочва се максималният брой точки, който се поставя при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя. Те са в съответствие с посочените в Държавното образователно изискване за придобиване квалификацията по професия „Икономист”.

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Максималният брой точки за всяка изпитна тема и за всяко изпитно задание е **60**.

Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор.

Преминаването от точки в цифрова оценка съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване се извършва по следната формула:

Цифрова оценка = общия брой точки от всички критерии : 10

Получената цифрова оценка се изчислява с точност до 0,01.

Оценяването на писмените работи от държавния изпит по теория е в съответствие с чл. 46 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване.

Изпълнението на практическото задание от държавния изпит по практика се оценява в съответствие с чл. 48 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Йоханес Линднер и колектив. Икономика на предприятието в три части. Изд. „Дионис“, София, 2006 , 2007, 2008.

2. Георги Попов и Николай Щерев. Икономика на предприятието – първа част. 2005.; Димитър Дончев, Цонка Лалева, Маргарита Фурнаджиева, Светозара Симеонова, Даниела Манчева. Икономика на предприятието – втора част, 2012, изд. „Мартилен“, София.

3. Иван Илиев, Димитър Дончев, Младен Велев .Икономика и мениджмънт. Изд. „Мартилен“, София.

4. Емилия Йорданова. Обща икономическа теория. Изд. "Дионис", София, 2009 г.
5. Георги Стефанов и колектив. Основи на правото. Изд. „Мартилен“, София.
6. Георги Стефанов и колектив. Фирмено право. Изд. „Мартилен“, София.
7. Димитър Дончев. Мениджмънт на предприятието. Изд. „Мартилен“, София.
8. Марко Тимчев. Финансово-стопански анализ. Изд. "Нова звезда", София, 2011.
9. Марин Гълъбов. Финансови аспекти на стопанската дейност на фирмата. Изд. „Сиела“, София, 2004.
10. Светла Павлова. Счетоводство на предприятието. Изд. "Мартилен", София, 2013.
11. Славка Петрова, Диана Илиева. Основи на счетоводството. Изд. „Мартилен“, София, 2011.
12. Красимира Георгиева. Бизнес проекти за държавни изпити по икономика. Изд. „Мартилен“, София, 2008.
13. Стефан Вачков, Емилия Спасова, Тодорка Владимирова, Светлана Герчева, Стоян Киров, Христина Благойчева. Финанси. Изд. „Мартилен“, София, 2011.

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Т. Търнева, Хр. Войнова, С. Павлова – Национална финансово - стопанска гимназия, София
Д. Койчева и Ж. Кирова – Варненска търговска гимназия „Г.С. Раковски”, гр. Варна

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а. Примерен изпитен билет

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА
ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

ПО ПРОФЕСИЯ **345120** „Икономист”
ПО СПЕЦИАЛНОСТ **3451204** „Икономика и мениджмънт”

Изпитен билет № 9

Изпитна тема: Финанси и кредитни институции

(вписва се точното наименование на темата)

План-тезис: Държавата като първопричина за финансите. Основни теории за финансово-икономическата политика на държавата. Същност и функция на Централна банка. Паричната политика и нейните инструменти. Търговски банки – основна дейност и операции. Парична политика на търговските банки.

Приложна задача: Посочете защо частните блага се придобиват от потребителите по еднаква цена, но в различни количества, а обществените - по различна цена, но в еднакво количество.

Дидактически материали: хартия, химикал и калкулатор.

Председател **на** **изпитната** **комисия:.....**
.....

(име и фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител **на** **обучаващата** **организация.....**
.....

(име и фамилия)

(подпис)

(печат на училището)

б. Примерно индивидуално практическо задание

.....(пълно наименование на училището/обучаващата институция).....

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ ПО**

ПРОФЕСИЯ **345120** **„Икономист“**
СПЕЦИАЛНОСТ **3451204** **„Икономика и мениджмънт“**

Индивидуално практическо задание №.....

На ученика/обучавания.....

(трите имена на ученика/обучавания)

От-----клас,

Начална дата на разработване на проекта.....

Дата на предаване на проекта.....

Дата на презентация и защита на проекта.....

1. Да се разработи, презентира и защити проект на тема: **Бутик за цветя.**

(вписва се темата на изпитното задание)

2. Указания /инструкции/изисквания/ за изпълнение на практическото задание:

Проектът трябва да:

- включва всички раздели от съдържанието на проекта;
- съдържа графики, таблици и диаграми;
- съдържа декларация за авторство от обучавания/обучаваните;
- съдържа списък с използваната литература;
- се предаде на хартиен носител, формат А4 и на електронен носител;
- се предаде на комисията 30 дни преди определената дата за презентация и защита.

ОБУЧАВАН:.....

(име и фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име и фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата организация.....

(име и фамилия)

(подпис)

(печат на училището)